

сгъстява негативните оценки: „беден и първобитен на глед“ и усилюва утвърждаването до славослов: „може да се твори като на някой европейски културен и най-изискан език, с нюанси в мисълта и образите, каквито преди никои не е мислил, че се крият в него“ (с. 153). Езикът е обявен за притежател на красота, която трябва да се изтръгне от мълчанието, за носител на смисъл, до който творецът трябва да проникне. „Езикът ни е дивен. И в него е залогът на онова хубаво, което ние ще създадем. То е активен език. Во всяка негова дума има меч, млат, длето и мускули“ (с. 183). Славейков не крие раздражението си от крайности на поетическия експеримент, при който „законните връзки между думите са унищожени“ и се „подскача и през думи, и през мисли“ (с. 167). Но подчертава модернистичния тезис, че създавайки свят в езика, творецът дръзва да „дели мегдан с Господа“ (с. 183). Изкушението да се обобщи, че представяната доктрина мисли езика като притежател на качества, които трябва да бъдат проявени, и като възможност за творене на свят, неизбежно изисква уточнението, че в книгата всъщност става дума за езика, на който се създава литературата на... Острова. Мистификацията е прехвърлила смисъл между този *въображаем* говор, коментиран и предпоставян естетически, и *езика*, на който *твори* Славейков.

„На Острова на блажените“ нерекъснато подрива читателската увереност, че зад условността се разпознава реалност. Но и активно провокира връзки и съотнасяния с български действителности. Представена като антология на преведени автори, но и илюстрирана с портретни скици на Славейков, книгата е и ироничен въпрос към всеки, който би я прочел като себеслов на автора. Дори и скрити зад множество имена и маски на пишещи, огорчението и страданието на авторската личност са оголено реални. Въпреки непрестанно произвеждащия се ефект на мистификация.

През 1921 г. в кн. 6 на сп. „Златорог“ е публикуван очерк на Пенчо Славейков със заглавие „На Острова на блажените“. Макар и очеркът да излиза по-късно, създаването му предшества антологията със същото заглавие от 1910 г. Проследяването на замисъла ѝ води до предположението, че той „най-вероятно е бил първи вариант за проектираната книга“³⁴. По-същественото обаче е, че очеркът е резюмиран, но нереализиран проект. Сгъстеният му и лаконичен изказ прави по-видими сатиричния акцент върху обществения живот, ироничните обрати в смисъ-

³⁴ Неделчев, М. Цит. съч., с. 4. Тук са проследени детайлно по-ранни публикации и архивни текстове, които отвеждат към възникването и осъществяването на замисъла на книгата от 1910 г. (с. 4–8).